UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Dun & Bradstreet en het recht op een uitleg; kunnen papieren tijgers bijten?

Annotatie bij het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie op 27 februari 2025, ECLI:EU:C:2025:117

Metikoš, L.

Publication date
2025
Document Version
Submitted manuscript
Published in
Privacy & Informatie

Link to publication

Citation for published version (APA):
Metikoš, L. (2025). Dun & Bradstreet en het recht op een uitleg; kunnen papieren tijgers bijten?. 15. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 27/02/25, ECLI:EU:C:2025:117 (Dun & Bradstreet). *Privacy & Informatie*, (2), 82-85.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:05 Sep 2026

Dun & Bradstreet en het recht op een uitleg; kunnen papieren tijgers bijten?

Annotatie bij het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie op 27 februari 2025, ECLI:EU:C:2025:117

Mr. L. Metikoš*

15

Het arrest van 27 februari 2025 van het Hof van Justitie van de EU (HvJ EU) in de zaak *Dun & Bradstreet,* **draagt bij aan het steeds verder ontwikkelende recht op een uitleg. Dit samengestelde recht biedt betrokkenen die onderworpen worden aan geautomatiseerde besluitvorming, de mogelijkheid om inzicht te krijgen in hoe een bepaald besluit tot stand is gekomen. Met deze informatie zouden betrokkenen zulke besluiten beter kunnen aanvechten. Het** *Dun & Bradstreet*-**arrest verheldert het recht op een uitleg door toe te lichten wat voor informatie verstrekt moet worden aan betrokkenen, alsook hoe verschillende belangen hierbij moeten worden afgewogen.**

In deze annotatie schets ik eerst de wettelijke grondslagen voor het recht op een uitleg en het toepassingsgebied van dit recht binnen de AVG. Vervolgens bespreek ik hoe *Dun & Bradstreet* verder invult wat voor informatie verstrekt moet worden aan de betrokkene en hoe hier gehoor aan gegeven moet worden.[1] Het HvJ EU benadrukt hierbij dat het recht op een uitleg het mogelijk moet maken voor betrokkenen om automatische besluiten aan te vechten. Het Hof bemoeilijkt echter deze doelstelling door cruciale technische informatie over het onderliggende systeem buiten het bereik van het recht op een uitleg te zetten. Daarnaast opent het Hof ook de deur voor potentieel misbruik van belangenafwegingprocedures. Mede hierom rijst de vraag: is het recht op een uitleg een papieren tijger geworden?

1 De wettelijke grondslagen en grenzen van het recht op een uitleg

Het recht op uitleg is een samengesteld recht dat voortvloeit uit verschillende artikelen en overwegingen in de AVG. Centraal in het *Dun & Bradstreet* arrest staat artikel 15 lid 1 sub h AVG. Dit artikel geeft betrokkenen een recht op informatie over:

> *'het bestaan van geautomatiseerde besluitvorming, met inbegrip van de in artikel 22, leden 1 en 4, bedoelde profilering, en, ten minste in die gevallen, nuttige informatie over de onderliggende logica, alsmede het belang en de verwachte gevolgen van die verwerking voor de betrokkene'*

In de *Uber*- en *Ola*-rechtszaken, beperkte het gerechtshof Amsterdam de reikwijdte van dit recht tot het begrip van 'volledig geautomatiseerde besluitvorming' in de zin van artikel 22 AVG.[2] Om de reikwijdte van het recht op een uitleg te begrijpen, is het dus van belang om de omvang van artikel 22 AVG eerst te bespreken. In lid 1 van dit artikel staat een verbod voor volledig geautomatiseerde besluitvorming waaraan rechtsgevolgen verbonden zijn of die de betrokkene in aanmerkelijke mate treft. Op dit verbod bestaan weer drie uitzonderingsgevallen. Het verbod geldt niet indien het besluit berust op het uitvoeren van een contractuele verplichting (sub a), op een wettelijke grondslag waarin waarborgen staan (sub b), of de op de uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene (sub c). Voor sub a en c geldt wel dat de verwerkingsverantwoordelijken waarborgen moet treffen, waaronder het *'recht om zijn standpunt kenbaar te maken en het recht om het besluit aan te vechten'*, aldus artikel 22 lid 3 AVG. Over-

* Ljubiša Metikoš is promovendus op de gebieden van AI, informatierecht, en rechtsfilosofie aan de UvA. Zijn promotieonderzoek betreft het recht op een uitleg, specifiek in relatie tot het gebruik van AI in de rechtspraak. Hij schrijft over de juridische, ethische en technische transparantievraagstukken die opkomen wanneer rechters geassisteerd worden door AI.

1 Zie ook mijn blog voor de KU Leuven over ditzelfde onderwerp: Ljubiša Metikoš, 'Dun & Bradstreet: A Pyrrhic Victory for the Contestation of AI under the GDPR', 25 maart 2025, *The Law, Ethics & Policy of AI, Blog* law.kuleuven.be/ai-summer-school/blogpost/Blogposts/dun-bradstreet-a-pyrrhic-victory-for-the-contestation-of-ai-under-the-gdpr. Zie ook: Ljubiša Metikoš & Jef Ausloos, 'The Right to an Explanation in Practice, Insights from Case law for the GDPR and the AI Act', *Law, Innovation & Technology* 2025, doi.org/10.1080/17579961.2025.2469349.

2 Ljubiša Metikoš, 'Leg het me nog één keer uit: het recht op een uitleg na Uber en Ola' (annotatie bij Hof Amsterdam 4 april 2023), *P&I* 2023, afl. 3, p. 114-116. Desalniettemin kan art. 15 lid 1 sub h ook breder geïnterpreteerd worden. De vraag die in deze zaken speelde was of de tekst 'ten minste in die gevallen', slaat op 'geautomatiseerde besluitvorming' (in het algemeen) of 'geautomatiseerde besluitvorming in de zin van art. 22 AVG'.

weging 71 voegt verder nog aan deze waarborgen toe dat betrokkenen ook een recht op een uitleg hebben.

Volledig geautomatiseerde besluitvorming betekent, in de zin van artikel 22 AVG, dat er in principe geen mens betrokken is in het nemen van het finale besluit als zodanig.[3] Het argument dat een mens betrokken is in de ontwerpfase van het systeem doet daar niet aan af.[4] In het *SCHUFA*-arrest verduidelijkte het HvJ EU verder dat voorbereidende handelingen van derden, zoals het automatisch genereren van een kredietprofiel, als een besluit onder artikel 22 AVG kunnen worden gezien, wanneer het finale besluit sterk hiervan afhankelijk is.[5]

Al met al is het recht op een uitleg zeker niet een helder geformuleerd recht, gezien het sterk berust op een complexe samenstelling van verschillende wetsartikelen, overwegingen en gerechtelijke uitspraken. Wel is inmiddels duidelijk dat het recht op een uitleg van toepassing is op, in ieder geval, volledig geautomatiseerde besluiten in de zin van artikel 22 lid 1 AVG.

2 Aanvechtbaarheid en de onderliggende logica van AI

Afijn, het toepassingsgebied van het recht op een uitleg is enigszins uitgekristalliseerd in de jurisprudentie. Het blijft echter nog onduidelijk *wat* voor informatie verschaft moet worden en *hoe* dit moet plaatsvinden. *Dun & Bradstreet* geeft hierin een cruciale aanvulling op de jurisprudentie. Het Hof bevestigt allereerst dat artikel 15 lid 1 sub h AVG in samenhang met het recht om een besluit aan te vechten onder artikel 22 lid 3 AVG gelezen moet worden. Sterker nog, het waarborgen van artikel 22 lid 3 AVG is het '*hoofddoel*' van artikel 15 lid 1 sub h.[6] Overweging 71 AVG in ogenschouw genomen, merkt het Hof op dat de aanvechtbaarheid van geautomatiseerde besluitvorming enkel te waarborgen is als de '*AVG de betrokkene een daadwerkelijk recht biedt op uitleg over de werking van het mechanisme dat ten grondslag ligt aan de geautomatiseerde besluitvorming over hem, en over het resultaat van dat besluit.*'[7]

Met deze focus op '*het resultaat van dat besluit*' ontkracht het Hof het veelbesproken en controversiële[8] standpunt van Wachter, Mittelstadt en Floridi. Deze auteurs stelden namelijk dat artikel 15 lid 1 sub h geen recht op een uitleg van een specifiek besluit omvat, maar enkel vereist dat de verwerkingsverantwoordelijke algemene informatie verstrekt over de generale werking van het desbetreffende systeem.[9]

De vraag is echter in hoeverre de 'onderliggende logica' van een systeem op betrouwbare wijze achterhaald kan worden indien er sprake is van een 'black box' AI-systeem. Zoals Engelfriet eerder al heeft besproken, zijn huidige computerwetenschappelijke methodes verre van perfect in het interpreteren van dergelijke systemen en is het ook maar de vraag of er zoiets bestaat als een onderliggende stabiele logica die te achterhalen is in een voor mensen begrijpelijk formaat.[10]

Begrijpelijkheid is ook een ander vereiste die het Hof aanstipt in haar oordeel. De uitleg moet verstrekt worden in een '*in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm*'.[11] Hieronder valt expliciet niet de '*mededeling van een complexe wiskundige formule, zoals een algoritme, noch een gedetailleerde beschrijving van alle stappen van geautomatiseerde besluitvorming*'.[12] Dit is problematisch. Het feit dat dergelijke technische informatie niet begrijpelijk is voor de alledaagse betrokkene, betekent niet dat het niet van nut kan zijn voor computerwetenschappers die systemen diepgaander willen bekritiseren.

3 Procedureel misbruik van de rechten, belangen en vrijheden van anderen

Het Hof ging ook in op de vraag hoe een uitleg begrensd kan worden door de rechten, belangen en vrijheden van anderen. Artikel 23 AVG geeft de mogelijkheid om o.a. informatieverzoeken ex artikel 15

3 Groep Gegevensbescherming artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering', WP251rev.01, ec.europa.eu/newsroom/article29/items/612053.
4 Rb. Amsterdam, 4 juli 2025, ECLI:NL:RBAMS:2024:4019, par. 4.22.
5 Zie HvJ EU 7 december 2023, ECLI:EU:C:2023:957, par. 73, hierna: '*SCHUFA*'. Zie ook: Concl. A-G P. Pikamäe 16 maart 2023, ECLI:EU:C:2023:220 (*SCHUFA*).
6 HvJ EU 27 februari 2025, ECLI:EU:C:2025:117, par. 55. Hierna: '*Dun & Bradstreet*'.
7 *Dun & Bradstreet,* par. 57.
8 Zie voor de kritiek op dit standpunt: Ljubiša Metikoš, 'Explaining and Contesting Judicial Profiling Systems', *Technology and Regulation* 2024, p. 188-208, doi.org/10.26116/techreg.2024.017; Marco Almada, 'Human intervention in automated decision-making: Toward the construction of contestable systems', in: *Proceedings of the Seventeenth International Conference on Artificial Intelligence and Law*, ICAIL '19 (New York, NY, USA: Association for Computing Machinery, 2019), 2-11, doi.org/10.1145/3322640.3326699; Emre Bayamlioglu, 'Contesting Automated Decisions', *European Data Protection Law Review* (4) 2018, afl. 4, p. 433; Gianclaudio Malgieri & Giovanni Comandé, 'Why a Right to Legibility of Automated Decision-Making Exists in the General Data Protection Regulation', *International Data Privacy Law* (7) 2017, afl. 4 , p. 243-65, doi.org/10.1093/idpl/ipx019; Margot E. Kaminski, 'The Right to Explanation, Explained', *Berkeley Technology Law Journal* (34) 2019, afl. 1, p. 189-218.
9 Sandra Wachter, Brent Mittelstadt & Luciano Floridi, 'Why a Right to Explanation of Automated Decision-Making Does Not Exist in the General Data Protection Regulation', *International Data Privacy Law* (7) 2017, afl. 2, p. 76-99, doi.org/10.1093/idpl/ipx005. Wachter, Mittelstadt en Floridi beargumenteren dit op basis van de tekstuele gelijkenis tussen art. 15 lid 1 sub h en de ex ante informatieverplichtingen van art. 13 en 14 AVG.
10 Arnaud P. Engelfriet, 'Een onuitlegbaar recht: Juridische en praktische grenzen van het recht op uitleg in de AI Act', *Tijdschrift voor Internetrecht* 2024, afl. 6.
11 *Dun & Bradstreet,* par. 58.
12 *Dun & Bradstreet,* par. 59.

AVG te beperken op grond van verschillende rechten, belangen en vrijheden. Verwerkingsverantwoordelijken hebben in het verleden meermaals geprobeerd om dit als breed argument op te werpen tegen het recht op een uitleg. Zo heeft de bank Bunq bijvoorbeeld, met succes, het argument aangevoerd dat het verstrekken van een uitleg ertoe kan leiden dat betrokkenen de desbetreffende informatie misbruiken om haar fraudedetectiesystemen te vermijden. Dit zou vervolgens haar wettelijke taak onder de Wet Financieel Toezicht kunnen ondermijnen.[13]

Bedrijfsgeheimen en de privacybelangen van derden zijn daarentegen een veelgebruikt, doch zelden aanvaard, argument die verwerkingsverantwoordelijken opbrengen tegen het recht op een uitleg. Grote platformbedrijven zoals Twitter (X), Uber en Ola, hebben zonder succes deze belangen ingebracht in verschillende rechtszaken.[14]

Dat rechters deze belangen vaak niet als een obstakel zien is ook begrijpelijk, gezien het recht op een uitleg betrokkenen niet direct informatie verschaft over de training dataset van een zelflerend algoritme, of andere technische informatie. In zulke gevallen zouden inderdaad bedrijfsgeheimen of privacybelangen geschonden kunnen worden. Het Hof stelt echter dat technische informatie, zoals de wiskundige berekeningsformule van een profiel, of het onderliggende algoritme van een geautomatiseerd besluitvormingssysteem, niet begrijpelijk is voor de alledaagse betrokkene.[15] Gezien een uitleg dus slechts beschrijft hoe het systeem werkt, is de kans zeer klein dat een schending van de rechten en belangen van anderen zal plaatsvinden, volgens Advocaat-Generaal De la Tour in zijn opinie over de *Dun & Bradstreet*-zaak.[16] Het Hof stelt dan ook, op basis van overweging 63 en artikel 23 lid 1 sub i AVG, dat het recht op een uitleg niet volledig beperkt kan worden door de rechten en vrijheden van anderen. Er moet altijd gekeken worden naar de concrete omstandigheden van het geval door de nationale rechter. Het afwegen van deze belangen kan daarnaast niet al afgedaan worden door nationale wetgeving.[17]

Ogenschijnlijk zou dit een stap vooruit moeten zijn voor de procedurele rechtsbescherming van betrokkenen. Zij kunnen niet meer getraineerd worden door machtige technologiebedrijven die middels ellenlange rechtszaken rechten en belangen inroepen die eigenlijk niet geschonden zullen worden door het verschaffen van een uitleg. Zij het niet voor paragraaf 73 tot 76. Hierin stelt het Hof een problematische oplossing voor om de zorgen van verwerkingsverantwoordelijken over hun rechten en belangen tegemoet te komen, door analoog jurisprudentie over het beperken van inzageverzoeken ex artikel 15 lid 4 AVG toe te passen op artikel 23 lid 1 sub i en artikel 15 lid 1 sub h AVG.

Verwerkingsverantwoordelijken kunnen namelijk eerst de verzochte informatie ter beoordeling deponeren bij de desbetreffende toezichthoudende autoriteit of nationale rechter. Die zal vervolgens dan de betrokken belangen afwegen tegen elkaar. De vraag is echter of deze, nu al enorm overbelaste, instituties de mankracht en middelen hebben om grote hoeveelheden uitlegverzoeken te analyseren.[18] Het risico ontstaat hiermee dat uitlegverzoeken opnieuw getraineerd zullen worden en betrokkenen niet de benodigde informatie zullen hebben om besluiten aan te vechten.

De prangende vraag die hierbij ook opkomt is hoe deze jurisprudentie het recht op een uitleg onder artikel 86 van de AI-wet zal beïnvloeden. Als deze net zo stringent geïnterpreteerd zal worden, kan het zo zijn dat het recht op een uitleg een tamelijk zwak middel blijkt te zijn om geautomatiseerd onrecht aan te vechten.

Wellicht zullen betrokkenen daarom meer moeten gaan berusten op bewijsvergaring middels het traditionele procesrecht en de onrechtmatige daadsactie. De AI-aansprakelijkheidsrichtlijn had hierin het privaatrecht van de verschillende EU-lidstaten moeten harmoniseren.[19] Maar, gezien dit wetsvoorstel is losgelaten door de EU-wetgever, kunnen betrokkenen wellicht doen aan 'forum shopping' in de verschillende EU-lidstaten om gebruik te maken van meer gunstige bewijsvergaringsregels. Dat kan echter wel voor veel rechtsonzekerheid zorgen onder AI-ontwikkelaars en procedurele kosten aanjagen voor betrokkenen.[20]

4 Conclusie: kunnen papieren tijgers bijten?

Met het arrest van het HvJ EU in *Dun & Bradstreet* ontstaat bij mij de zorg dat het recht op een uitleg in de praktijk wellicht een papieren tijger is geworden. Het is maar de vraag hoe nuttig de verschafte informatie zal zijn om een geautomatiseerde besluit aan te vechten, nu technische informatie niet verstrekt

13 Rb. Den Haag, 9 september 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:14477, par. 4.11-4.12.
14 Zie bijvoorbeeld, respectievelijk; Rb. Amsterdam, 4 juli 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:4019 en Ljubiša Metikoš, 'Leg het me nog één keer uit: het recht op een uitleg na Uber en Ola' (annotatie bij Hof Amsterdam 4 april 2023), *P&I* 2023, afl. 3, p. 114-116.
15 *Dun & Bradstreet*, par. 76-77.
16 Concl. A-G R. de la Tour 12 september 2024, ECLI:EU:C:2024:745 (*Dun & Bradstreet*).
17 *Dun & Bradstreet,* par. 69-72.
18 European Agency for Fundamental Rights, '*GDPR in practice – Experiences of data protection authorities*', 11 juni 2024, fra.europa.eu/nl/publication/2024/gdpr-experiences-data-protection-authorities?page=2.
19 Anupriya Datta & Théophane Hartmann, Euractiv, '*Commission withdraws AI liability directive after Vance attack on regulation*', 11 februari 2025, euractiv.com/section/tech/news/commission-withdraws-ai-liability-directive-after-vance-attack-on-regulation/.
20 Dit is één van de redenen waarom naar mijn mening het loslaten van de AI-aansprakelijkheidsrichtlijn een groot gemis is voor het AI-investeringsklimaat in de EU.

hoeft te worden. Met het vooruitzicht op ellenlange balanceerexercities, vermoed ik ook dat slechts de uitlegverzoeken van de meest doortastende en geduldige betrokkenen ingewilligd zullen worden.

Desalniettemin kunnen betrokkenen wel informatie krijgen over de hoofdparameters waarop ze geprofileerd worden alsook informatie over hoe hun geval beoordeeld zou worden indien bepaalde zaken anders waren.[21] Het recht op een uitleg blijft daarmee een belangrijk middel om verwerkingsverantwoordelijken daadwerkelijk *verantwoordelijk* te houden voor onrechtmatig geautomatiseerd handelen.

De vraag blijft echter, hoe dit recht in de praktijk gehandhaafd zal worden door rechters en toezichthoudende autoriteiten. De toekomst moet nog uitwijzen of deze papieren tijger echt kan bijten.

21 *Dun & Bradstreet*, par. 62.
Dit worden ook wel 'counterfactuals' genoemd. Zie voor mijn kritische analyse van counterfactuals mijn blog voor de KU Leuven onder voetnoot 1.